

POSTĘPY W ZAKRESIE KRAJOWYCH RAM KWALIFIKACJI W 2019 R.

**Krajowe ramy kwalifikacji zbliżają europejskie systemy
kształcenia i szkolenia, a także przybliżają
je użytkownikom końcowym**

Przez lata europejskie ramy kwalifikacji (ERK) i krajowe ramy kwalifikacji (KRK) w całej Europie sprzyjały budowaniu relacji między różnymi krajami oraz tworzeniu systemów kształcenia i szkolenia. Przyczyniły się one do zwiększenia wiarygodności kwalifikacji w różnych krajach i systemach, mając na celu poprawę jakości, przejrzystości i porównywalności. Obecnie wiele krajowych ram kwalifikacji jest w pełni operacyjnych, stanowiąc integralną część krajowych systemów kształcenia i szkolenia; ramy te są obecnie aktualizowane i przyczyniają się do osiągnięcia synergii między europejskimi strategiami politycznymi i narodowymi, takimi jak wytyczne, walidacja i Europass. Europejskie ramy kwalifikacji, ustanowione na podstawie efektów uczenia się, są głównym elementem łączącym wszystkie krajowe ramy kwalifikacji w całej Europie.

W tym czasie ⁽¹⁾ Cedefop monitorował postępy w zakresie krajowych ram kwalifikacji i odgrywał istotną rolę w kształtowaniu postępów w zakresie europejskich ram kwalifikacji ⁽²⁾. W tym roku poczyniono kolejny krok naprzód w historii tych ram: Komisja Europejska wezwała kraje uczestniczące do połączenia ich krajowych baz danych z **nowym portalem Europass** ⁽³⁾. Integruje on wcześniejszy **portal poświęcony możliwościom uczenia się i kwalifikacjom** (będący częścią portalu PLOTEUS), zastępując go jako centralna platforma UE poświęcona informacjom na temat kwalifikacji. Poprzez wspieranie interoperacyjności krajowych i europejskich baz danych dotyczących kwalifikacji Komisja Europejska opracowuje nowe narzędzie służące wspieraniu organów regulacyjnych, pracodawców, badaczy i poszczególnych osób uczących się w całej Europie.

Europass będzie stanowił wspólny europejski dział obsługi pełniący funkcję pojedynczego punktu kontaktowego zawierającego informacje na temat wszystkich kwalifikacji w ramach różnych krajowych ram kwalifikacji.

W procesie ustanawiania europejskich ram kwalifikacji bierze udział łącznie 39 państw, rozszerzając zakres swoich ram oraz współpracy ⁽⁴⁾. Kraje te obecnie koncentrują się na zwiększeniu przejrzystości zawartości i profilu poszczególnych kwalifikacji. Oferując w ramach swoich baz danych podstawowe informacje na temat kwalifikacji ⁽⁵⁾, rozszerzają ich zasięg, aby mogły dotrzeć do zainteresowanych stron i ogółu społeczeństwa, ale również i do innych krajów. Państwa te rozszerzyły również zakres swoich krajowych ram kwalifikacji. Większość ram obejmuje obecnie wszystkie kwalifikacje formalne uznane na szczeblu krajowym zdobyte w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego, ogólnego, wyższego i kształcenia dorosłych. W ostatnich latach kraje te zdobywały również kwalifikacje przyznawane poza formalnym systemem kształcenia i szkolenia oraz przyczyniały się do walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego ⁽⁶⁾; stają się one prawdziwymi przewodnikami w zakresie uczenia się przez całe życie i udzielania wskazówek.

⁽¹⁾ Od momentu przeprowadzenia pierwszych konsultacji dotyczących **zalecenia w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji** w 2005 r.

⁽²⁾ **Zmienione zalecenie w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji** zostało opublikowane w 2017 r.

⁽³⁾ Nowy portal Europass został zainicjowany w dniu 1 lipca 2020 r.

⁽⁴⁾ Państwa członkowskie, państwa EFTA (Islandia, Norwegia, Liechtenstein i Szwajcaria), państwa kandydujące (Albania, Macedonia Północna, Czarnogóra, Serbia i Turcja), potencjalne kraje kandydujące (Bośnia i Hercegowina, Kosowo), a także Zjednoczone Królestwo.

⁽⁵⁾ Państwa te zgodziły się na udostępnienie najważniejszych danych. W załączniku VI zalecenia w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji z 2017 r. umieszczono wykaz elementów pól danych do celów elektronicznego publikowania informacji o kwalifikacjach odniesionych do poziomu ERK: nazwę kwalifikacji, dziedzinę ISCED, państwo, poziom ERK, opis kwalifikacji w zakresie efektów uczenia się oraz instytucję przyznającą kwalifikację lub właściwy organ. Elementy nieobowiązkowe obejmują informacje na temat osiągnięć / nakładu pracy, zapewnienia jakości i warunków przyjęcia.

⁽⁶⁾ Zob. również **europejski spis dotyczący walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego** z 2018 r., który jest regularnie aktualizowany przez Cedefop we współpracy z Komisją Europejską i Europejską Fundacją Kształcenia.

Jednocześnie kraje te starały się znaleźć dowody na to, że ramy stanowią wartość dodaną dla różnych grup użytkowników, w tym podmiotów opracowujących kwalifikacje, studentów i pracodawców. Aby zrozumieć obecny stan wdrażania ram i opracowywać plany na przyszłość, kraje prowadzą badania mające na celu monitorowanie krajowych ram kwalifikacji. Ostatnie badania zostały przeprowadzone w Słowenii i w Grecji, a kolejne mają się odbyć w Portugalii ⁽⁷⁾.

DWA CELE ZWIĄZANE Z EUROPEJSKIMI RAMAMI KWALIFIKACJI SĄ OSIĄGALNE

Powiązanie poziomów KRK z ERK

Działania państw na rzecz realizacji pierwszego celu związanego z europejskimi ramami kwalifikacji – powiązanie („odnoszenie”) swoich krajowych poziomów kwalifikacji z ERK – dobiegają końca. Od samego początku proces ten ma kluczowe znaczenie dla wdrażania europejskich ram kwalifikacji. Do tej pory cel ten został zrealizowany przez 36 państw ⁽⁸⁾, zaś pozostałe trzy zrealizują go wkrótce.

Raporty odniesienia przedstawiają jednak „obraz sytuacji” w danej chwili. Ponieważ systemy i ramy podlegają nieustannym zmianom, w zaleceniu w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji z 2017 r. zachęca się kraje do okresowego dokonywania przeglądów i aktualizacji informacji będących podstawą sprawozdań: im bardziej dokładne i aktualne są te informacje, tym bardziej wiarygodny jest proces ustanawiania europejskich ram kwalifikacji i tym częściej jest on wykorzystywany do porówny-

wania kwalifikacji. Sześć krajów zaktualizowało już swoje raporty ⁽⁹⁾. Takie aktualizacje stwarzają okazję do wznowienia współpracy zarówno z krajowymi zainteresowanymi stronami, jak i z międzynarodowymi odbiorcami.

W międzyczasie większość krajów, które powiązały swoje krajowe ramy kwalifikacji z europejskimi ramami kwalifikacji, również poświadczyła zgodność swoich ram z bolońskimi ramami kwalifikacji dla europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego ⁽¹⁰⁾. Powiązanie tych ram stało się normą.

Widoczność krajowych ram kwalifikacji i poziomów europejskich ram kwalifikacji

33 kraje ⁽¹¹⁾ również rozpoczęły realizację drugiego celu związanego z europejskimi ramami kwalifikacji: wskazania odpowiedniego poziomu KRK/ERK w odniesieniu do kwalifikacji zarejestrowanych w ich krajowych bazach danych, dyplomów i świadectw, które przyznają, oraz suplementów Europass. W ten sposób promuje się korzyści krajowych ram kwalifikacji dla użytkowników końcowych.

Niektóre kraje zaczęły stosować tę praktykę stosunkowo niedawno, natomiast inne cenią sobie kształcenie i szkolenie zawodowe bardziej niż kształcenie ogólne. Np. Dania, Estonia, Polska i Słowenia podjęły działania na rzecz oznaczenia wszystkich swoich nowych świadectw i dyplomów, wskazując na istnienie kwalifikacji zarejestrowanych w ramach krajowych ram kwalifikacji. Dalsze działania na rzecz takiego oznaczania będą miały istotne znaczenie dla widoczności i częstszego korzystania z europejskich ram kwalifikacji.

⁽⁷⁾ Zbiór informacji, w tym poprzednie noty informacyjne dotyczące postępów w zakresie krajowych ram kwalifikacji, dostępny jest na [stronie internetowej Cedefopu poświęconej projektowi KRK](#).

⁽⁸⁾ Austria, Belgia (Flandria i Walonia), Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Islandia, Irlandia, Włochy, Kosowo, Łotwa, Liechtenstein, Litwa, Luksemburg, Malta, Czarnogóra, Niderlandy, Macedonia Północna, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Szwajcaria, Turcja i Zjednoczone Królestwo

⁽⁹⁾ Belgia (fl), Estonia, Łotwa, Malta, Niderlandy i Zjednoczone Królestwo. Francja i Irlandia planują przedłożyć swoje zaktualizowane raporty jesienią 2020 r.

⁽¹⁰⁾ Oprócz Belgii (fr, de), Czech, Francji, Grecji, Włoch, Kosowa i Słowacji.

⁽¹¹⁾ Do marca 2020 r.: Belgia (fr, fl), Czechy, Dania, Niemcy, Estonia, Irlandia, Grecja, Francja, Włochy, Cypr, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Węgry, Malta, Niderlandy, Austria, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Szwecja, jak również Islandia, Kosowo, Liechtenstein, Czarnogóra, Macedonia Północna, Norwegia, Szwajcaria, Turcja oraz Zjednoczone Królestwo.

RAMKA 1. WZROST ZAINTERESOWANIA MIKROREFERENCJAMI W CAŁEJ EUROPIE

© Shutterstock/lightpoet

Mikroreferencje należy rozumieć w kontekście zmian systemów kwalifikacji i referencji w ostatnich dekadach. Przykładanie większej uwagi do efektów uczenia się, wprowadzanie ram kwalifikacji, programów modułowych, uznawanie mikroreferencji oraz walidacja uczenia się pozaformalnego i nieformalnego są ze sobą ściśle powiązane: przyczyniają się do tworzenia bardziej elastycznych systemów, które mogą integrować/uznawać szeroki zakres indywidualnych efektów uczenia się i doświadczeń uzyskanych w ramach uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego.

Uznając potrzebę wprowadzenia elastycznych rozwiązań zorientowanych na osobę uczącą się, niektóre zainteresowane strony twierdzą, że systemy integrujące szereg niepełnych referencji mogą stracić swoją przejrzystość i podważyć status solidnego kształcenia zawodowego podstawowego, które przygotowuje poszczególne osoby do konieczności dostosowania się i zmian w przyszłości (*).

(*) Badanie przeprowadzone przez Cedefop w 2010 r. pt. *Zmiana kwalifikacji w Europie* stanowi odniesienie do tej kontekstualizacji, w szczególności poprzez określenie zbioru scenariuszy rozwoju systemów kwalifikacji w Europie do 2020 r.

NAJNOWSZE POSTĘPY W ZAKRESIE KRAJOWYCH RAM KWALIFIKACJI

Krajowe ramy kwalifikacji: Dążenie do realizacji procesu

36 krajów pracuje obecnie na rzecz ustanowienia kompleksowych ram ⁽¹²⁾. Oprócz kwalifikacji uzyskanych w ramach formalnego kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach, które są obecnie zawarte w krajowych ramach kwalifikacji większości państw, w pełni kompleksowe ramy będą w coraz większym stopniu uwzględniać kwalifikacje przyznawane poza formalnym systemem kształcenia i szkolenia przez prywatnych organizatorów kształcenia, sektory, przedsiębiorstwa i organy międzynarodowe. Niektóre kraje uwzględniły już regulowane kwalifikacje przyznane poza formalnym systemem kształcenia i szkolenia, np. przez inne ministerstwa lub agencje krajowe. Dotyczy to na przykład systemu kwalifikacji zawodowych na Cyprze, systemów kwalifikacji zawodowych w Estonii, Czarnogórze, Słowacji i Turcji oraz systemu krajowych kwalifikacji zawodowych w Słowacji.

⁽¹²⁾ Czechy i Szwajcaria posiadają oddzielne ramy w odniesieniu do kwalifikacji zawodowych i kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia na poziomie wyższym. W Zjednoczonym Królestwie (ENI), nowe ramy mają większy zakres niż poprzednio istniejące ramy i obejmują wszystkie uregulowane kwalifikacje zawodowe i kwalifikacje uzyskane w ramach kształcenia na poziomie wyższym. Poziomy 5–8 są porównywalne do poziomów ram szkolnictwa wyższego w Anglii, Walii i Irlandii Północnej. Szkockie i walijskie ramy mają charakter kompleksowy.

Liczba krajów, które zdecydowały się na uwzględnienie w swoich ramach kwalifikacji, nieuregulowanych na poziomie krajowym/prywatnym, wzrosła na przełomie 2019 i 2020 r., i obecnie obejmuje Danię, Francję, Niemcy, Austrię, Polskę, Słowenię, Szwecję i Zjednoczone Królestwo – Szkocję.

Włochy pracują nad kompleksowymi ramami przyjętymi w 2018 r.; włoski **atlas pracy i kwalifikacji** stanowi bazę danych dotyczącą zawodów i kwalifikacji, która odzwierciedla znaczną ilość oraz zróżnicowany charakter regionalnych kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego. Do tej pory umieszczono w niej 4000 regionalnych kwalifikacji.

Finlandia zaczęła już przypisywać poziomy do modułów kompetencji określonych pod kątem efektów uczenia się. Są one porównywalne z kwalifikacjami lub stanowią wymóg dotyczący kwalifikacji. Grupa robocza zastanawia się, w jaki sposób fińskie ramy kwalifikacji mogłyby zostać poszerzone o nowe kwalifikacje i moduły kompetencji regulowane przepisami prawa. W związku z tym nowe moduły kompetencji na poziomach 2–7 KRK zostały włączone do ram w lutym 2020 r., a od marca 2020 r. organy administracyjne i grupy interesów mogą proponować wprowadzenie nowych modułów do tych ram.

Zmianę tę należy postrzegać w świetle rosnącego zainteresowania krajów europejskich mikroreferencjami, które uznaje się za odgrywające istotną rolę w działaniach państw członkowskich na rzecz zmiany kwalifikacji i podnoszenia kwalifikacji w odpowiedzi

na kryzys wywołany pandemią COVID-19, a także przyszlą sytuację (zob. ramka 1 na stronie 3).

Od 1 października 2019 r. **duńska instytucja akredytująca** na wniosek organizatorów kształcenia ocenia poziom tych kwalifikacji w oparciu o efekty uczenia się. Ma to na celu propagowanie przejrzystości rynku, zapewniania jakości i stworzenia możliwości uzyskania dostępu do formalnego systemu kształcenia przez osoby posiadające takie kwalifikacje.

Pod koniec 2019 r. Austria zaczęła wyrównywać poziom nielegalnie regulowanych kwalifikacji uzyskanych za pośrednictwem takich ścieżek, jak: kształcenie dorosłych, kształcenie ustawiczne i praca z młodzieżą. W tym celu w listopadzie 2019 r. ustanowiono sześć **punktów obsługi zajmujących się krajowymi ramami kwalifikacji**. Dostawcy kwalifikacji, którzy chcą, aby kwalifikacje zostały uwzględnione w krajowych ramach kwalifikacji, mogą przedstawić ich szczegółowy opis jednemu z tych punktów obsługi, w tym powiązane efekty uczenia się i procedurę oceny. Punkty obsługi zajmujące się krajowymi ramami kwalifikacji zapewniają doradztwo i wsparcie dostawcom w zakresie przedstawiania ich kwalifikacji celem włączenia ich do krajowych ram kwalifikacji, przy jednoczesnym zagwarantowaniu, że spełniają one niezbędne kryteria jakości, a wszelkie niezbędne informacje i dowody są dostępne i umożliwią podjęcie decyzji o włączeniu kwalifikacji do krajowych ram kwalifikacji oraz o wy poziomowaniu kwalifikacji.

W Irlandii podjęto również działania przygotowawcze w zakresie włączenia kwalifikacji pozaformalnych do krajowych ram kwalifikacji.

RAMKA 2. ROZSZERZENIE ZAKRESU IRLANDZKICH KRAJOWYCH RAM KWALIFIKACJI

Ustawa w sprawie zmiany kwalifikacji i zapewnienia jakości z 2019 r. wzmacnia regulacyjną rolę irlandzkiej agencji państwowej odpowiedzialnej za krajowe ramy kwalifikacji – **agencji Quality and Qualifications (QQI)** – nadając jej uprawnienia statutowe do włączenia kwalifikacji wydanych przez szereg instytucji poświadczających kwalifikacje do krajowych ram kwalifikacji.

Aby krajowe ramy kwalifikacji miały charakter kompleksowy i uznawały wszystkie efekty uczenia się zgodnie ze swoimi celami, agencji QQI przyznaje się uprawnienia do utworzenia nowej klasy instytucji poświadczających kwalifikacje zwanych „akredytowanymi instytucjami poświadczającymi kwalifikacje”. Prywatne, zawodowe i międzynarodowe organizacje poświadczające kwalifikacje będą mogły złożyć wniosek do agencji QQI o uznanie ich za akredytowane instytucje poświadczające kwalifikacje w celu włączenia ich kwalifikacji do krajowych ram kwalifikacji. Wnioski rozpatrywane są na podstawie zdolności tych organizacji do stania się organizacją poświadczającą kwalifikacje oraz przydatności kwalifikacji, które mają zostać włączone do KRK. Polityka i procedury mające na celu ustanowienie akredytowanych instytucji poświadczających będą się opierały na zasadach zapewniania jakości zawartych w zaleceniu w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji.

Źródło: Cedefop, przegląd krajowych ram kwalifikacji z 2019 r., Irlandia.

Rozbudowa krajowych baz danych dotyczących kwalifikacji

Aby krajowe ramy kwalifikacji przynosiły korzyści użytkownikom końcowym muszą one dostarczać jasnych informacji na temat poszczególnych kwalifikacji. Użytkownicy muszą mieć możliwość zapoznania się z bazą danych dotyczącą kwalifikacji w kraju, w którym poszukują pracy lub chcą podjąć studia. W 2019 r. wiele krajów poczyniło postępy w zakresie tworzenia, uzupełniania i rozpowszechniania swoich krajowych baz danych dotyczących kwalifikacji, które wykorzystywane są do wielu celów.

Bazy danych w 31 krajach ⁽¹³⁾ nadal znacznie się różnią. Nie wszystkie zawierają opisy kwalifikacji oparte na efektach uczenia się lub wskazania poziomów krajowych ram kwalifikacji / europejskich ram

⁽¹³⁾ Albania, Austria, Belgia (fl, fr), Chorwacja (kwalifikacje nie zostały jeszcze zawarte), Czechy (odnosi się do krajowego rejestru kwalifikacji), Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Irlandia, Kosowo, Łotwa, Liechtenstein, Litwa, Malta, Czarnogóra, Niderlandy, Macedonia Północna, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Słowacja, Szwecja, Szwajcaria, Turcja i Zjednoczone Królestwo. Serbia, Bośnia i Hercegowina, Włochy i Islandia przystąpiły do prac przygotowawczych. Źródło: Cedefop (publikacja wkrótce). Przegląd postępów w zakresie krajowych ram kwalifikacji w 2019 r.: Auzinger i in. (nieopublikowano). Opracowanie i analiza krajowych baz danych i rejestrów kwalifikacji.

kwifikacji i nie wszystkie są interoperacyjne. Wiele z nich dostępnych jest wyłącznie w językach krajowych. Wiele z nich dostępnych jest wyłącznie w językach krajowych. Większość baz danych zawiera kwalifikacje uzyskane w ramach kształcenia formalnego (kwifikacje uzyskane w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego, kształcenia na poziomie wyższym oraz kwalifikacje zdobyte w ramach kształcenia ogólnego), a niektóre z nich zawierają również kwalifikacje przyznane poza formalnym systemem kształcenia i szkolenia: Belgia (fl), Estonia, Francja, Polska i Słowenia.

Jednak w związku z tym, że w ciągu ostatnich dziesięciu lat efekty uczenia się były wykorzystywane w coraz większym stopniu w celu określenia i opisanie kwalifikacji, kraje mogą obecnie dostarczać podstawowych informacji na temat zawartości i profilu kwalifikacji, oprócz przypisywania im konkretnych poziomów.

Bazy danych w niemal dziesięciu krajach są obecnie powiązane z europejskimi portalami, w szczególności z obszarem poświęconym możliwościom uczenia się i kwalifikacjom w nowym Europassie, zaś w blisko pięciu – z **filarem kwalifikacji ESCO**.

Słowenia powiązała niedawno swoją bazę danych z portalem poświęconym możliwościom uczenia się i kwalifikacjom oraz europejską klasyfikacją umiejętności, kompetencji, kwalifikacji i zawodów. Dzięki temu zainteresowane strony mają dostęp do informacji pochodzących z innych krajów, co pozwala im przeanalizować kwalifikacje i porównywać je z kwalifikacjami ich własnego kraju.

Korzystanie z efektów uczenia się w celu opracowania i porównania kwalifikacji

Efekty uczenia się mają zasadnicze znaczenie dla wyjaśnienia zakresu i ukierunkowania kwalifikacji oraz propagowania podejścia do kształcenia i szkolenia zorientowanego na osobę uczącą się. Stanowią one podstawę porównywalności i zaufania. Kraje przyjmowały je stopniowo w celu określenia i opisanie kwalifikacji pod kątem swoich oczekiwań wobec obywateli, ich działań oraz wiedzy zdobytej po ukończeniu programu kształcenia i szkolenia zawodowego lub uzyskaniu kwalifikacji (zob. również **Cedefop 2009 r., 2016 r., 2017 r.**).

Wdrażanie europejskich ram kwalifikacji i krajowych ram kwalifikacji, a także opracowywanie innych narzędzi opartych na efektach uczenia się (**ESCO i specyfikacje narzędzia WorldSkills WSSS**) umożliwiło Cedefopowi poznanie i przeanalizowanie podobieństw i różnic w zakresie zawartości i profilu dziesięciu kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego w dziesięciu krajach europejskich⁽¹⁴⁾. Działanie to wykazało, że przyporządkowanie kwalifikacji w oparciu o efekty uczenia się, zgodnie z punktami odniesienia, może pomóc w określeniu wspólnych elementów w poszczególnych krajach.

Dzięki kontynuowanym pracom przygotowawczym⁽¹⁵⁾ Cedefop odgrywa wiodącą rolę w działaniach mających na celu podkreślenie w jeszcze większym stopniu potencjału efektów uczenia się.

Pomoc w walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego

Związek między krajowymi ramami kwalifikacji a walidacją uczenia się pozaformalnego i nieformalnego jest analizowany od 2010 r. w ramach regularnych aktualizacji **europejskiego spisu dotyczącego walidacji**. Liczba krajów, które w taki czy inny sposób powiązały uczenie się pozaformalne i nieformalne ze swoimi krajowymi ramami kwalifikacji, wzrosła z 12 w 2010 r. do 31 w 2018 r. W niektórych krajach, np. w Belgii, Grecji, Chorwacji, na Cyprze, Malcie, w Polsce i Słowacji postępy w zakresie krajowych ram kwalifikacji przyczyniły się do podjęcia inicjatyw na rzecz walidacji. W **ocenie z 2020 r. dotyczącej zaleceń w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego z 2012 r.** wskazano, że na przykład Belgia (fl) opracowała ramy jakości pozwalające na zapewnienie jakości kursów, co skutkuje uzyskaniem kwalifikacji zawodowych na każdym poziomie. Gwarantuje to, że po zakończeniu kursów lub procedur uznawania dotychczasowych efektów uczenia się, prowadzących do uzyskania tych samych tytułów zawodowych, wszystkie osoby uczestniczące w takich kursach lub procedurach zdobędą ten sam zestaw umiejętności.

Zgodnie z wydaniem **spisu dotyczącego walidacji z 2018 r.** w 25 krajach europejskich kwalifikacje wchodzące w zakres KRK można uzyskać w drodze walidacji. Do pewnego stopnia jest to również możliwe w przypadku modułów, osiągnięć i częściowych kwalifikacji. W kilku krajach, takich jak Francja i Luksemburg, wszystkie kwalifikacje wchodzące w zakres KRK, z wyjątkiem świadectwa maturalnego uzyskanego w ramach ogólnego kształcenia, można uzyskać w drodze walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. Inne kraje, w tym Estonia, Słowacja

⁽¹⁴⁾ Cedefop (nieopublikowano). Pierwsze działania na rzecz opracowania metodologii porównywania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego opartej na efektach uczenia się; metodologia ta została poddana dalszej analizie we współpracy z ETF i UNESCO pod kątem porównania czterech kwalifikacji z 26 krajów na całym świecie; oraz w ostatnim badaniu przeprowadzonym przez Cedefop dotyczącym kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia zawodowego podstawowego na poziomach 3 i 4 ERK.

⁽¹⁵⁾ www.cedefop.europa.eu/pl/events-and-projects/projects/comparing-vet-qualifications

i Słowenia, dokonują walidacji wszystkich kwalifikacji zarejestrowanych w ramach zawodowych ram niższego rzędu. W Czechach (gdzie kwalifikacje uzyskane w ramach ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego zostały zawarte w krajowym rejestrze kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego) kwalifikacje uzyskane w ramach kształcenia ustawicznego i uczenia się dorosłych uzyskiwane są głównie w drodze walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego.

Zgodnie ze spisem dotyczącym walidacji z 2018 r. w 13 krajach można uzyskać kwalifikacje (lub ich część) w drodze inicjatyw podejmowanych przez podmioty działające na rynku pracy: w inicjatywy te często zaangażowani są organizatorzy szkoleń i krajowe służby zatrudnienia, a także izby przemysłowe, handlowe i rzemieślnicze, które mogą wydać certyfikację. Natomiast inicjatywy w zakresie walidacji w trzecim sektorze rzadko są powiązane z kwalifikacjami; częściej dotyczą one walidacji o charakterze formatywnym, określenia i udokumentowania uczenia się mającego miejsce w tym sektorze, a nie kwalifikacji wchodzących w zakres KRK.

Zwiększenie widoczności kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie szkolnictwa wyższego

Postępy w zakresie krajowych ram kwalifikacji zapoczątkowały debatę orientacyjną na temat kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie szkolnictwa wyższego⁽¹⁶⁾. W ostatnich latach rośnie zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowanych specjalistów, a według prognozowania zapotrzebowania na umiejętności przez Cedefop ta tendencja najprawdopodobniej się utrzyma. Zapotrzebowanie to nie dotyczy tylko osób posiadających dyplom ukończenia studiów wyższych; coraz większy nacisk kładzie się na umiejętności zawodowe uzyskane na poziomie szkolnictwa wyższego oraz możliwości certyfikacji zatrudnionych pracowników z odpowiednimi umiejętnościami. W wielu krajach takie programy i kwalifikacje oferowane są poza uregulowanym formalnym systemem kształcenia i szkolenia, które organizowane są w sposób niejednorodny, często fragmentaryczny i nieprzejrzysty. Utrudnia to ocenę tych kwalifikacji oraz podważa ich wiarygodność.

Krajowe ramy kwalifikacji, których poziomy opierają się na efektach uczenia się, przyczyniły się do ujawnienia różnorodności i coraz większego znaczenia kształcenia i szkolenia zawodowego zapewniającego na poziomie 5–8 europejskich ram kwalifikacji;

ułatwiają również określenie struktury takiego kształcenia i szkolenia. Nadal toczy się ożywiona debata na temat przyszłości kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach. Szwajcarskie krajowe ramy kwalifikacji zostały wyraźnie opracowane w taki sposób, aby uwzględnić szereg kwalifikacji zawodowych, począwszy od poziomu 3 do poziomu 8. Niemcy znowelizowały swoje przepisy w styczniu 2020 r., aby wzmocnić poszanowanie studiów wyższych na równi z kształceniem i szkoleniem zawodowym na poziomie szkolnictwa wyższego poprzez przypisywanie im zgodnie z prawem tych samych poziomów KRK. Obecnie tytuł „Meister” jest prawnie równoważny z tytułem zawodowym licencjata, a tytuł zawodowy magistra, któremu przypisano poziomy KRK, jest równoważny z tytułem magistra na poziomie uniwersyteckim. W Austrii zainteresowane strony pracują nad tym, aby kwalifikacje uzyskane w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie szkolnictwa wyższego były bardziej widoczne w odrębnym segmencie kształcenia oznaczonym jako „kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkolnictwa wyższego”. Trwają dyskusje na temat zawartości i wdrożenia takiego segmentu kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie szkolnictwa wyższego⁽¹⁷⁾.

RAMKA 3. KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE NA POZIOMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO ORAZ WALIDACJA W SZWECJI

Narodowa Agencja Wyższego Szkolnictwa Zawodowego została założona w 2009 r. w celu zarządzania szkolnictwem wyższym o profilu zawodowym (Yrkehögskolan) oraz zagwarantowania, że spełnia ono potrzeby w zakresie kwalifikacji na szwedzkim rynku pracy. Agencja jest również odpowiedzialna za koordynowanie szwedzkich ram kwalifikacji i jest obecnie zobowiązana do tego, by koordynować uznawanie dotychczasowych efektów uczenia się. Fakt, że obowiązki te spoczywają na tej samej agencji krajowej pokazuje, że bliski związek między krajowymi ramami kwalifikacji i walidacją uznaje się za niezwykle istotny, również w kontekście integracji pracowników cudzoziemców na krajowym rynku pracy. Agencja będzie również koordynować sektorowe podejście do walidacji.

Wpływ decyzji w sprawie poziomowania krajowych ram kwalifikacji

Postępowanie się wspólnym językiem w różnych krajach, sektorach edukacji oraz między sektorem edukacji a rynkiem pracy jest głównym skutkiem przyporządkowania krajowych ram kwalifikacji do europejskich ram kwalifikacji i poziomowania kwalifika-

⁽¹⁶⁾ www.cedefop.europa.eu/pl/publications-and-resources/publications/5570

⁽¹⁷⁾ www.cedefop.europa.eu/pl/news-and-press/news/does-austria-need-higher-vocational-education-and-training-education-segment?src=email&freq=daily

cji danego kraju przy wykorzystaniu efektów uczenia się. W zależności od danego kraju posługiwanie się takim wspólnym językiem przyniosło wiele korzyści:

- w Niemczech zwiększyło ono poszanowanie kształcenia ogólnego (na poziomie szkolnictwa wyższego) na równi z kształceniem i szkoleniem zawodowym;
- w Szwajcarii korzystanie z efektów uczenia się w opisywaniu profili kwalifikacji i rozporządzeń zapewniło większą spójność regulacji zawodowych;
- zgodnie z przeglądem z 2016 r. szkockie ramy kwalifikacji wpływają na oceny organizatorów kształcenia i szkolenia zawodowego, a także zwiększają ich zdolność do propagowania programów zarejestrowanych w ramach szkockich ram kwalifikacji, ponieważ osoby uczące się postrzegają je jako symbol jakości;
- w Bułgarii dyskusja na temat sposobu odniesienia krajowych ram kwalifikacji do europejskich ram kwalifikacji doprowadziła do podjęcia inicjatyw w zakresie reform w ramach krajowego systemu kształcenia i szkolenia zawodowego;
- na Litwie i w Estonii proces wdrażania krajowych ram kwalifikacji i dyskusje na temat przejrzystości kwalifikacji pozwoliły na określenie i uzupełnienie braków w zakresie zapewniania kwalifikacji na poziomie 5 ERK. Portugalia zmieniła strukturę kwalifikacji zawodowych tam, gdzie występowały braki w ich opisie pod względem efektów uczenia się.

Niekończąca się historia

Postępy w zakresie krajowych ram kwalifikacji zostały ugruntowane w ciągu ostatniego roku, a wieloletnia „praca za kulisami” europejskich i krajowych zainteresowanych stron nad opracowywaniem kwalifikacji i ram obecnie wysuwa się na pierwszy plan. Nowy dział obsługi – portal Europass – połączy coraz więcej krajowych baz danych dotyczących kwalifikacji i zapewni ich interoperacyjność. Wysoko wykwalifikowani specjaliści i ogół społeczeństwa będą mieli dostęp do opisów kwalifikacji. **Europass** zapewni szereg usług wspierających, które przyniosą korzyści użytkownikom końcowym w całej Europie, szukającym możliwości pracy i nauki za granicą.

Kraje nadal będą rozbudowywać i udostępniać swoje bazy danych. Zgodnie z szacunkami Cedefopu w całej Unii Europejskiej jest około 128 mln osób dorosłych, które mają możliwość podniesienia lub

zmiany swoich kwalifikacji ⁽¹⁸⁾. Aby sprostać pilnym potrzebom rynku pracy wynikającym z cyfryzacji i zmian w przemyśle, częściowo również w odpowiedzi na trwający kryzys wywołany pandemią COVID-19, kraje prawdopodobnie będą włączały do swoich ram krajowych coraz więcej kwalifikacji, części kwalifikacji i mikroreferencji. Dzięki udostępnieniu efektów uczenia się formalnego, pozaformalnego, nieformalnego, a nawet częściowego krajowe ramy kwalifikacji będą zachęcały organizatorów kształcenia, by zapewniali jeszcze bardziej elastyczną ofertę, zaspokajali potrzeby użytkowników w zakresie krótszych i bardziej ukierunkowanych (internetowych) kursów mających na celu podniesienie kwalifikacji lub zmianę kwalifikacji, a także by umożliwiali walidację uczenia się nieformalnego i pozaformalnego. Ramy będą prawdopodobnie w coraz większym stopniu wspierać przyswajanie i uznawanie podstawowych elementów uczenia się przez całe życie, a także podejmowanie kroków mających na celu zapewnienie możliwości ich przenoszenia i „gromadzenia”.

Utrzymują się jednak pewne wyzwania. Od samego początku rozwój ram krajowych był napędzany przez sektor kształcenia i szkolenia, podczas gdy przedsiębiorstwa i sektory gospodarki wykazywały większą niechęć wobec ich przyjęcia. Taki brak popularności wśród podmiotów gospodarczych może ograniczać ich zdolność do radzenia sobie na przykład z kwalifikacjami prywatnymi lub mikroreferencjami.

Ponadto kraje uczestniczące w europejskich ramach kwalifikacji muszą uzgodnić procedurę wymiany informacji i uproszczenia swoich podejść do przypisywania poziomów kwalifikacjom międzynarodowym. Na chwilę obecną każdy kraj łączy je z własnymi krajowymi ramami kwalifikacji; ryzyko związane z wyrównaniem różnic jest zatem oczywiste. Podczas gdy krajowe ramy kwalifikacji są oceniane jako strażnicy jakości kwalifikacji, pozostaje jeszcze kwestia ich spójności, zwłaszcza z uwagi na wzajemne zaufanie budowane na przestrzeni lat.

Aby stawić czoła tym wyzwaniom zainteresowane strony z całej Europy muszą lepiej zrozumieć zawartość i profil kwalifikacji. Aby wspierać proces porównywania i umożliwić udostępnianie kwalifikacji między różnymi krajami i systemami, należy udoskonalić ist-

⁽¹⁸⁾ Obliczenia Cedefopu opierają się na badaniu aktywności ekonomicznej ludności przeprowadzonym przez Urząd Statystyczny Unii Europejskiej (Eurostat) w 2016 r., statystykach Wspólnoty w sprawie społeczeństwa informacyjnego z 2015 r. (CSIS) oraz Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych przeprowadzonym przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w 2012 i 2015 r. Więcej informacji można znaleźć w publikacji Cedefopu z 2020 r. zatytułowanej „Empowering adults through upskilling and reskilling pathways” („Wzmacnianie potencjału osób dorosłych dzięki ścieżkom podnoszenia i zmiany kwalifikacji”).

niejące narzędzia odniesienia na szczeblu europejskim, takie jak ESCO, lub opracować nowe.

Zainteresowane strony zaangażowane we wdrażanie krajowych ram kwalifikacji będą w coraz większym stopniu włączane w strategię rozwoju umiejętności w swoich krajach. Ramy krajowe, które są ściśle powiązane z rynkami pracy i koncentrują się na efektach uczenia się jako wspólnym języku używanym przez systemy edukacji, jak i rynki pracy, przyczyniają się do dokonywania stałego przeglądu i odnowienia kwalifikacji. Kompleksowe krajowe ramy kwalifikacji, które odgrywają coraz większą rolę w zakresie reagowania przez kraje na szybko zmieniające się potrzeby w zakresie umiejętności oraz mają na celu zapewnienie pracownikom możliwości podnoszenia kwalifikacji, zmiany kwalifikacji i uczenia się przez całe życie, mogą przyczynić się do zapewnienia spójności polityki w obrębie poszczególnych systemów i krajów.

Nowy europejski program na rzecz umiejętności, zainicjowany w dniu 1 lipca 2020 r., uznaje gromadzenie informacji na temat umiejętności ⁽¹⁹⁾ za podstawę szeroko zakrojonych działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji i zmiany kwalifikacji, jakie kraje europejskie muszą podjąć, aby stawić czoła przyszłej zielonej i cyfrowej transformacji. Cedefop, dzięki prognozowaniu zapotrzebowania na umiejętności i analizie wolnych miejsc pracy w internecie w czasie rzeczywistym, umożliwił aktualizację europejskich i krajowych strategii rozwoju umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy.

⁽¹⁹⁾ Zob. w tym kontekście wieloletnią pracę Cedefopu na rzecz prognozowania zapotrzebowania na umiejętności, niedopasowania umiejętności i przyszłości miejsc pracy.

CEDEFOP

Europejskie Centrum Rozwoju
Kształcenia Zawodowego

Nota informacyjna: 9150 PL

Kat. Nr kat.: TI-BB-20-005-PL-N

ISBN 978-92-896-3017-7, doi:10.2801/912396

Copyright © Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (Cedefop), 2020

Creative Commons Attribution 4.0 International

Noty informacyjne są publikowane w językach angielskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, portugalskim i włoskim oraz w języku kraju sprawującego prezydencję UE. Aby otrzymywać je regularnie, należy zarejestrować się na stronie internetowej:

www.cedefop.europa.eu/pl/user/register

Inne noty informacyjne i publikacje Cedefop są dostępne pod adresem:

www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx

Europe 123, Thessaloniki (Pylea), GRECJA

Adres pocztowy: Cedefop service post, 57001, Themi, GRECJA

Tel. +30 2310490111, faks +30 2310490020

Email: info@cedefop.europa.eu

www.cedefop.europa.eu